

SZH-2018

WIE WE ZIJN EN WAT WE DOEN

Specialisatie in de gangbare veeteelt brengt met zich mee dat de genetische diversiteit onder landbouwhuisdieren met de bijbehorende eigenschappen verloren gaat. De SZH zet zich in voor het behoud van ons levend erfgoed en voor de genetische diversiteit onder landbouwhuisdieren in Nederland.

Wat we doen

Onze taken komen neer op het volgende:

- aangeven welke kwaliteiten de authentieke rassen hebben voor duurzame landbouw, natuurbeheer, recreatie en als hobbydier,
- het bevorderen van kennis over oorspronkelijke rassen en hun betekenis

voor ons landschap in het perspectief van de cultuurgeschiedenis,
- het aanreiken van de mogelijkheden van ons levend erfgoed voor educatie en beleving.

Koepelfunctie

De SZH heeft als taak organisaties die zich sterk maken voor ons levend erfgoed met elkaar te verbinden en werkt nauw met hen samen.

Naast het geven van adviezen over (het houden van) de zeldzame rassen voeren we projecten uit.

Organisatie en werkwijze

Als stichting is de SZH afhankelijk van het

Algemene vragen of opmerkingen aan het bestuur kunnen gesteld worden via het secretariaat bereikbaar op info@szh.nl

enthousiasme van vrijwilligers, waaronder het bestuur. De bestuursleden zetten hun expertise in, van politieke kennis van zaken tot het ondernemen met zeldzame rassen. De SZH heeft drie vaste parttime medewerkers in dienst (een bureaucoördinator, een beleidsmedewerker en een assistent bureaumedewerker) en afhankelijk van de toegekende projectgelden een projectleider of -medewerker.

PARTNERS

Fokken, in stand houden

- Rasorganisaties: het CGN
- Fokkers
- Houders/ondernemers met zeldzame rassen

Educatie, beleving en promotie

- Educatieboerderijen
- Scholen, opleidingen
- Natuurorganisaties, landgoed-eigenaren, toeristische organisaties

Zuster-erfgoedorganisaties

- De Oerakker
- Slow food
- Vereniging hobbyhouders

De SZH werkt nauw samen met de houders en hoeders van de zeldzame rassen op nationaal en internationaal niveau. En met andere organisaties die zich sterk maken voor ons levend erfgoed.

De rasorganisaties

De SZH organiseert regelmatig een platformoverleg per diergroep en afhankelijk van de behoefte een overleg met alle rasorganisaties. Dit heeft tot doel om onderling informatie en ervaringen uit te wisselen. Zo nodig ondersteunt ze de organisaties in strategieontwikkeling, promotie bij een breder publiek, het werven van nieuwe fokkers, houders en ondernemers en het zoeken naar nieuwe partners in beheer van natuur en cultuurlandschappen. Daarnaast trekt de SZH met hen op in lobby bij de politiek voor het afstemmen

van regelgeving op het (be)houden van zeldzame rassen.

Samenwerken met het CGN

Het CGN en de SZH streven er beide naar om de variatie van de Nederlandse landbouwhuisdieren te behouden, maar ze hebben daarin ieder een verschillende rol. Het CGN geeft fokkerijadviezen aan rasorganisaties, doet onderzoeken op fokkerijgebied en beheert de genenbank (opslag van erfelijk materiaal van de landbouwhuisdieren). Waar mogelijk wordt samengewerkt. Zo organiseren beide organisatie themadagen, is er regelmatig werkoverleg en heeft het CGN een adviserende rol in het bestuur.

Internationaal

De instandhouding van de zeldzame ras-

sen is in elk land in Europa anders georganiseerd. Zo kennen sommige landen één organisatie voor de genenbank en maatschappelijke aspecten van het behoud. Soms is het behoud van planten en dieren gecombineerd. Daarnaast kent de financiering en de maatschappelijke waardering van de rassen grote verschillen binnen Europa. Jaarlijks komen ongeveer 25 netwerkpartners van het Safeguard for Agricultural Varieties in Europe (SAVE) bijeen voor een driedaags congres voor uitwisseling van kennis en ervaringen, het verwaarden van de oude rassen en het verder ontwikkelen van het paraplubestand. Met de zusterorganisaties uit België en Duitsland heeft de SZH een grensoverschrijdend plan ontwikkeld ten behoeve van de bescherming van de streekassen.

ZELDZAME RASSEN, DE SZH EEN ZORG

Rassen van landbouwhuisdieren, die van oorsprong Nederlands zijn, unieke eigenschappen hebben en zeldzaam zijn, vallen onder de zorg van de SZH.

Criteria

Daarbij volgen we de criteria die de FAO (wereldvoedselorganisatie) daarvoor hanteert:

- een ras is oorspronkelijk Nederlands als het als zelfstandige populatie al 40 jaar en 6 generaties in Nederland gefokt wordt;
- het ras heeft een of meer unieke eigenschappen ten opzichte van andere rassen; daarbij dienen die unieke eigenschappen waarop gefokt is maatschappelijk acceptabel te zijn en geen afwijkingen veroorzaken die het welzijn van het dier in de weg staan;
- of een ras zeldzaam is wordt bepaald door het aantal actieve mannelijke en vrouwelijke dieren van de populatie, de mate van inteelttoename per generatie, de trend in het aantal fokdieren (of een populatie een dalende of stijgende trend vertoont);
- of een ras kwetsbaar is wordt mede bepaald door een aantal kwalitatieve factoren die belangrijk zijn voor het overleven van een ras, zoals het aantal actieve fokkers, de geografische spreiding van de dieren in Nederland en het functioneren van een rasorganisatie.

Status van de rassen

Ook in 2018 hadden de bijna 90 Nederlandse zeldzame boerderijdieren nog steeds de

status 'bedreigd', 'ernstig bedreigd', of 'krietiek'. Het centrum voor Genetische bronnen Nederland (CGN) inventariseert de

ingeschreven vrouwelijke fokdieren van de rasorganisaties.

Zie www.szh.nl onder rassen.

Han Hopman

Hoe kwetsbaar de dubbeldoel-runderrassen zijn, bleek in 2017 en 2018 toen de fosfaatregelgeving grote gevolgen had voor het benutten van het melkgiftdoel van deze rassen. De afname van het Roodbont Fries vee en MRIJ-vee is dan ook zorgwekkend te noemen.

ERKENDE LEVEND-ERFGOED-LOCATIES

Op bijna 100 door SZH erkende erfgoedlocaties wordt het levend erfgoed bewust in stand gehouden door de dieren te fokken voor een gezonde toekomst voor het ras. Ook kunnen daar de dieren worden beleefd door een groot publiek van jong en oud.

De SZH heeft per 31 december 2018 zesenvijftig erkende fokcentra, zestien erkende educatieve centra en vierentwintig ZeldzaamLEKKERcentra.

Nieuwe fokcentra

In 2018 zijn zes nieuwe fokcentra erkend. Te beginnen met stal Vredenheim voor het Groninger paard. En Frits Dommerholt is erkend voor de Nederlandse Sabelpootkriel, Kraaikop, het Drents hoen bolstaart, de Noord-Hollandse Krombekeend en Dwergkuifeend op ZeldzaamLEKKERcentrum De Brömmels; Cees Brouwer is 'erkend fokcentrum' geworden Nederlandse Bonte geiten en Wiepke Lam voor Zwartbleeschapen. Schaapskooi Schijndel kreeg het predicaat 'erkend fokcentrum' voor de rassen Chaams hoen, Kraaikop en Brabanter van fokker Ad van den Oetelaar. De familie de Willigen van Boerderij Bovenhuispolder nam de erkenning voor fokcentrum Lakenvelders in ontvangst.

Educatief centrum

Er is één nieuw educatief centrum erkend, te weten stichting Natuurbeleving Leidsche Hoeven. Er zijn geen nieuwe ZeldzaamLEKKERcentra erkend in 2018.

Naast een vermelding op de website van de SZH, een grote vlag en mooi bordje voor de stal kunnen de erkende centra rekenen op ondersteuning in promotiematerialen en worden zij uitgenodigd voor workshops om samen uitdagingen te tackelen.

De SZH heeft per 31 december 2018
56 erkende fokcentra en **16 erkende educatieve centra** en
24 ZeldzaamLEKKERcentra

PROJECTEN EN ACTIVITEITEN

Op verzoek van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV) heeft de SZH het zogenaamde paraplubestand opgezet. Deze herkenning kan gebruikt worden bij een uitbraak van dierziektes. Sinds 2017 wordt aan de hand van dit bestand bepaald welke dieren onder de uitzondering op de fosfaatregels vallen. Ook zal het gebruikt worden bij het uitvoeren en controleren van de subsidie-regeling voor het houden van zeldzame rassen.

Zeldzame rassen (h)erkennen

Via dit paraplubestand kunnen dieren herkend worden als behorend tot een zeldzaam Nederlands ras. Met het plaatsen van vlaggen bij de individuele diernummers in het I&R-systeem door de SZH kan de RVO op eenvoudige wijze de dieren herkennen als behorend tot een zeldzaam Nederlands ras. Alleen dieren met een bloedvoering van minimaal 87% raszuiverheid worden gevlagd. Eind 2018 zijn inmiddels 9.409 runderen opgenomen in het bestand.

Schapen en geiten

In 2018 konden naast runderen ook geiten en schapen aangemeld worden voor het paraplubestand. Eind 2018 zijn 4.290 zeldzame schapen en 1.527 zeldzame geiten 'gevlagd' en daarmee extra beschermd.

Politiek onderonsje met een Lakenvelder

Eza Doortmont

Door het negatieve effect van de fosfaatregelgeving op de populatiegrootte van de zeldzame rundveerassen, vroeg de SZH 6 juni 2017 aandacht voor en ondersteuning van de Kamer voor het in standhouden van de bedreigde Nederlandse huisdierrassen. Begin juli 2018 werd een motie, ingediend door Carla Dik-Faber van de Christen Unie, aangenomen waarin de regering verzocht wordt om de (provinciale) POP subsidie aan te wenden voor individuele dierpremie bij de oorspronkelijke dubbeldoel rassen, die gemolken worden. Daarnaast werd gevraagd de houders van deze zeldzame melkkoeien te ondersteunen vanuit het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB). Deze motie werd ondersteund door D66, CDA, Groen Links, SP, VVD en PvdA.

PROJECTEN EN ACTIVITEITEN

Nonja Remijn

Lakenvelders op Mariënwaerd

In 2018 is samenwerking gezocht in concrete activiteiten met organisaties die het behoud van oude gewassen, zoals groenten en granen en fruitrassen nastreven; zoals stichting de Oerakker. In het volgende project zijn de mogelijkheden geïnvesteerd voor een gezamenlijk platform.

Rassen en gewassen

In 2018 heeft de SZH als start samen met de organisaties van het plantenerfgoed de Friese rassen en gewassen, op de Levend Erfgoed Fair in Friesland gepromoot.

Ook in het heideboerderijproject, waarbij in Gelderland de mogelijkheden voor het integrale landbouw- en natuur heideboerderijstelsel worden uitgezocht, trekken we samen op. Tenslotte kunnen in een kringloop landbouwsysteem de lokale dieren en planten niet zonder elkaar. Ook voor de afzet biedt de combinatie van beide taken van levend erfgoed veel kansen.

Levend Erfgoed Loont

In Gelderland loopt het project Levend Erfgoed Loont. In een tweetal workshops is met een aantal koplopers van ondernemers met lokale rassen besproken wat hun ervaringen en hun verdienmodellen zijn en hoe zo'n bedrijf toekomstbestendig is. Ook bracht een excursie naar een bedrijf met Roodbont Fries als praktijkvoorbeeld nieuwe inzichten.

Daarnaast is een online beslisboom gemaakt met een beschrijving van de kwaliteiten en mogelijkheden van de zeldzame rassen om daarmee houders van en (aspirant) ondernemers die rassen te ondersteunen.

Internationale ervaringen werden opgedaan tijdens een congres in Nantes.

In samenwerking met LTO Zuid-Holland heeft de SZH een workshop gegeven over het benutten van dubbeldoeldieren. De deelnemers bleken ieder in een ander deel

van het proces te zitten van de omschakeling naar anders boeren. Van het vergroten van de biodiversiteit op je bedrijf, tot het vinden van afzet of grond. Met dat gegeven was in de eerste plaats een goede vraagarticulatie nuttig, om vandaaruit verder te zoeken naar antwoorden.

Excursie voor natuurbeheerders

Op de beheerdersdag op Heerlijkheid Mariënwaerd heeft de SZH adviezen gegeven aan terreinbeheerders over het inzetten van zeldzame rassen in het landschap en natuurbeheer. Ook organiseerde de SZH in het kader van het LEL project met baron Van Verschuer een excursie op het landgoed om te laten zien hoe het natuurbeheer met Lakenvelders in de praktijk werkt.

PROMOTIE EN COMMUNICATIE

In 2018 hebben we ons in de eerste plaats gericht op het uitwerken van antwoorden op veel gestelde vragen zoals 'wat kan ik met een zeldzaam ras', 'wat zijn de kwaliteiten ervan' en 'hoe kan ik die benutten'. Dus promotie in de vorm van concrete mogelijkheden aanreiken. Zoals een digitale zeldzame rassen kiezer zodat iemand kan uitzoeken welk ras bij hem past. En het begeleiden in het proces van kopen, aanschaffen, contact leggen met rasorganisatie, etc.

Op een aantal specifieke evenementen hebben we vooral onze doelgroep bena-

derd. Zo is het paraplubestand onder de aandacht gebracht op de Dag van het Schaap.

Ras van het jaar

Zoals elk jaar is ook in 2018 een ras van het jaar gekozen. Een ras krijgt speciale aandacht in de SZH-promotie. In 2018 was dat het Groninger paard. Er is in dat jaar een nieuw fokcentrum voor het Groninger paard erkend, namelijk stal Vredeheim van Wilma Brinkman. De SZH heeft samen met de Vereniging Het Groninger Paard een aantal publicaties verzorgd over

het ras, een kleurplaat laten maken en met de rasorganisatie pr-mogelijkheden verkend. Ook was de SZH vertegenwoordigd bij de hengstenkeuring van het ras.

Communicatie en sociale media

De voornaamste communicatiekanalen van de SZH in 2018 waren de website www.szh.nl, het blad 'ZeldzaamHuisdier' (oplage 1500 stuks), en de Facebookpagina 'SZH voor levend erfgoed'. Met 1622 volgers op Facebook, waaronder ook veel partners van de SZH zoals rasorganisaties, ambassadeurs van door de SZH erkende levend erfgoed centra, individuele fokkers en liefhebbers blijft Facebook een belangrijk middel om direct contact te zoeken met de achterban.

Artikelen die de zeldzame rassen betrof en onderwijsthema's raakten, werden verspreid via vier digitale nieuwsbrieven, ontvangen door 1000 lezers en verstuurd door het Centrum voor Genetische bronnen Nederland (CGN). Deze zijn online terug te vinden in het kennisportaal van GroenKennisNet.

Ras van het jaar 2018, Texelien en zoon Maximus

Claudia Dermois

DRAAGVLAK

De SZH is steeds op zoek naar verbreding van het draagvlak voor de zeldzame rassen. Dit doet ze o.a. door excursies aan te bieden aan natuurbeheerders en studenten met een diergelerateerde opleiding.

Daarnaast heeft ze haar netwerk versterkt door in gesprek te gaan met een aantal organisaties of samen met hen bijeenkomsten te organiseren rond de kwaliteiten van zeldzame rassen.

Dat was in 2018:

- kennismaking met Bionext;
- met de Nederlandse Zoötechnische Vereniging (NZV) een inspiratiediner rond kwaliteiten van dubbeldoelrassen organiseren;
- met duurzame vleesveeboeren de bijeenkomst Fantastische vlees organiseren.

Donateurs

De SZH heeft ruim 1100 donateurs., inclusief ongeveer 30 donateurs voor het leven. In 2018 hebben 51 nieuwe donateurs zich bij de stichting aangemeld. Met de donateursbijdragen ondersteunt de SZH rasorganisaties in het werven van nieuwe liefhebbers van zeldzame rassen.

De achterban, de donateurs zijn de reden waarom de SZH is opgericht en nog altijd bestaat.

Ze zorgen voor de bekendheid van de waarde van de dieren bij een breder publiek. Bijvoorbeeld door:

- de SZH een tip te geven waar kansen liggen voor zeldzame rassen in hun omgeving;
- een les te geven op een school in de buurt;

- contact te leggen met bestuurders van hun gemeente of van een kinderboerderij om de zeldzame rassen prominenter onder de aandacht te brengen;
- de zeldzame rassen op een evenement in de buurt te presenteren;
- zelf een zeldzaam ras te houden of producten ervan te kopen.

Waarom donateur geworden?

Dat vroeg de SZH vorig jaar aan haar bestuursleden en vrijwilligers. Wat bleek: meestal raakten ze bij de SZH betrokken via persoonlijke contacten. Dus mond-op mond-reclame werkt. Mensen worden gaandeweg enthousiaster. Het verhaal van de oude rassen is het waard om nog vaker te vertellen.

Vriendendag van de SZH rond zeldzame rassen

Myrthe Maurice

In 2018 was er een positief resultaat. Naast de subsidie van LNV voor de lopende activiteiten, kon het project Levend Erfgoed Loont starten door:

- de projectsubsidie van Provincie Gelderland,
- bijdragen aan het project door de ASN bank, de Triodos bank en het Prins Bernhard Cultuurfonds.

De sponsorbijdrage van CRV, Topigs en de VanDrie groep is gereserveerd voor promotie en educatie ten behoeve van het werven nieuwe houders; En de donateursbijdrage is verhoogd naar 22,50 euro.